



ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ

**Тематичний випуск
«Європейська інтеграція вищої
освіти України у контексті
Болонського процесу»**

Теоретичний та науково-методичний часопис
«Вища освіта України»

Тематичний випуск
«Європейська інтеграція вищої освіти України
у контексті Болонського процесу»

№ 3, додаток 2. – 2015 р.

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Інституту вищої освіти НАПН України
(протокол № 9 від 26 жовтня 2015 р.)*

- Свідоцтво про державну реєстрацію: серія KB № 5049 від 11 квітня 2001 р.
- Передплатний індекс: 23823
- Перереєстровано 26 січня 2011 р. (протокол ВАК України № 1-05/1)
- Фахове видання у галузі педагогічних та філософських наук

Засновники:

- Міністерство освіти і науки України
- Національна академія педагогічних наук України
- Інститут вищої освіти НАПН України
- Видавництво «Педагогічна преса»

Адреса редакції: 01014, м. Київ, вул. Бастіонна, 9, Інститут вищої освіти НАПН України. e-mail: wou@ukr.net (тел./факс: +38-044-28-668-04)

© Інститут вищої освіти НАПН України, 2015
© Автори статей, 2015

Головний редактор

Віктор Андрущенко, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

Редакційна колегія:

Меланія Аствацатрян, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов Вірменського державного педагогічного університету ім. Хачатура Абовяна (Вірменія)

Віль Бакіров, доктор соціологічних наук, професор, академік НАН України, академік НАПН України, ректор Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна

Леонід Губерський, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, академік НАПН України, ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Наталія Дем'яненко, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології вищої школи Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

Микола Євтух, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, академік-секретар відділення вищої освіти НАПН України

Ірина Зарубінська, доктор педагогічних наук, професор, проректор з міжнародних зв'язків Національного авіаційного університету

Світлана Калашнікова, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту вищої освіти НАПН України

Беата Косова, доктор педагогічних наук, професор, ректор Університету Матея Бела (Словацька Республіка)

Наталія Кочубей, доктор філософських наук, професор, професор Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (*заступник головного редактора*)

Василь Кремень, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, академік НАПН України, президент НАПН України

Серап Курбаноглу, професор, декан факультету педагогічного менеджменту Університету Хаджеттепе (Туреччина)

Володимир Луговий, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, перший віце-президент НАПН України (*перший заступник головного редактора*)

Василь Майборода, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу інтеграції вищої освіти і науки Інституту вищої освіти НАПН України

Віктор Рябов, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Російської академії освіти, президент Московського міського педагогічного університету (Росія)

Зореслав Самчук, доктор філософських наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України

Ірина Степаненко, доктор філософських наук, професор, завідувач відділу інтернаціоналізації вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України

Михайло Степко, кандидат фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти НАПН України

Жаннета Таланова, доктор педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник, завідувач відділу політики та врядування у вищій освіті Інституту вищої освіти НАПН України

Ольга Ярошенко, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу інтеграції вищої освіти і науки Інституту вищої освіти НАПН України

Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу»

Редакційна колегія випуску:

ВІТРЕНКО Юрій
КАЛАШНИКОВА Світлана
КУРБАТОВ Сергій
САМЧУК Зореслав

СЛЮСАРЕНКО Олена
СТЕПАНЕНКО Ірина
ТАЛАНОВА Жаннета
ЯРОШЕНКО Ольга

Відповідальні за випуск:

КАЛАШНИКОВА Світлана

ПАЛАМАРЧУК Ольга

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. Забезпечення якості вищої освіти	6
<i>АЛЬОХІНА Г. М.</i> Проблема управління якістю вищої освіти на бакалаврському рівні: аналіз наукових праць	7
<i>БОЙКО О. М.</i> Структура підготовки фахівців соціальної роботи на найвищому освітньому рівні у Великобританії.....	16
<i>ДИБКОВА Л. М.</i> Оцінювання професійної компетентності майбутніх фахівців як цілісна система	23
<i>КОВАЛЬЧУК Ю. О., ЛІСОВА Т. В.</i> Освітні вимірювання у XXI столітті: зміна парадигми	28
<i>ЛУГОВИЙ В. І., СЛЮСАРЕНКО О. М., ТАЛАНОВА Ж. В.</i> Рейтинги і стандарти: рівні відліку та вектори підтримання якості.....	35
<i>РЕГЕЙЛО І. Ю., БАЗЕЛЮК Н. В.</i> Освітня складова в докторських програмах у галузі освіти Гарвардського університету	41
<i>ТКАЧЕНКО В. П.</i> Якісні характеристики підготовки управлінців у сфері освіти в Сполученому Королівстві ..	48
РОЗДІЛ 2. Автономія та відповідальність університетів.....	54
<i>ВОРОБИЙОВА О. П.</i> Модернізація державного управління в галузі вищої освіти України: фінансовий аспект.....	55
<i>ГОНДЮЛ І. Л.</i> Інноваційні технології управління персоналом закладу освіти: базові поняття	59
<i>ЗАРУБІНЬСКА І. Б., ПОЛУХІН А. В.</i> Особистісно-психологічні особливості й професійна успішність керівника вищого навчального закладу	67
<i>КАЛАШНИКОВА С. А.</i> У пошуках нової моделі управління вищою освітою в Україні: європейські орієнтири та вітчизняні виклики.....	77
<i>КОВАЛЕНКО О. М.</i> Особливості університетських статутів Сполученого Королівства (на прикладі Оксфордського університету)	92
<i>КОЛОТИЛО М. О.</i> Університет як філософія та філософія в університеті: сучасний дискурс.....	97

<i>ЛЕВІТ Д. А.</i> Структура культурного простору університету у сучасній системі вищої освіти України	103
<i>СТАВИЦЬКИЙ А. В.</i> Загрози реалізації Закону України «Про вищу освіту» на сучасному етапі.....	110
РОЗДІЛ 3. Інтернаціоналізація вищої освіти	116
<i>БУЗЬКО І. Р., БОВТА А. Ю.</i> Формування англомовної лексичної компетенції студентів-економістів.....	117
<i>ДЕГТЯРЬОВА І. О.</i> Інтернаціоналізація вищої освіти: розвиток польсько-української академічної співпраці.....	122
<i>КУЛЬБАШНА Я. А.</i> Підготовка майбутніх фахівців вищих медичних навчальних закладів України до інтеркультурної комунікації у полікультурному суспільстві	130
<i>ЛАБУНЕЦЬ Ю. О.</i> Імплементування освітніх ідей виховання моральної особистості у творчості Дж. Р. Р. Толкіна в контексті інтернаціоналізації вищої освіти України.....	135
<i>ЛАПТЄВА М. В.</i> Досвід підготовки іноземних студентів у вищих навчальних закладах України, Білорусії та Росії.....	142
<i>ЧОРНОЙВАН Г. П.</i> Інтернаціоналізація освіти і науки шляхом мобільності дослідників	148
АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД "Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду інтернаціоналізації вищої освіти на основі культурно-гуманітарних стратегій".....	154

Yaroslava Kulbashna

TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN UKRAINIAN HIGHER MEDICAL SCHOOLS OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN A MULTICULTURAL SOCIETY

The problem of formation of future specialists in higher educational institutions of Ukraine and the ability to communicate in a multicultural society is considered. It was established that the communication within domestic student's society and with foreign students, studying in Ukrainian and foreign higher educational institutions has not researched. It is noted that transnational educational and professional environment actualizes international aspects of education in high medical school. Established that multiculturalism in education accepts less than a third part of respondents. The importance of communication in the international environment, interpersonal communication, interpersonal skills formation considers necessary no more than half of the respondents. Ability to work in an international environment - would be able to get up to 60% of future specialists. Only every tenth student can speak foreign language. It is noted that solving of communication problems in the international professional environment depends of the ability to adapt and perform custom tasks in the new society, which provides shaping international component of professional competence of future specialist.

Key words: higher education, medical education, professional competence, international component of professional competence, training of future specialists in higher educational institutions.

УДК 37.015.31 (378.013)

ЛАБУНЕЦЬ Юлія Олегівна

асистент кафедри іноземних мов та методик навчання Педагогічного інституту,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
аспірант,

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

**ІМПЛЕМЕНТУВАННЯ ОСВІТНІХ ІДЕЙ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ
У ТВОРЧОСТІ ДЖ. ТОЛКІНА У КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

У статті уточнено визначення поняття «інтернаціоналізація вищої освіти»; висвітлено зміст провідних освітніх ідей Дж. Толкіна щодо інтернаціоналізації вищої освіти та тих кроків, які він реалізував протягом свого викладацького шляху у контексті його концепції виховання моральної особистості, що знайшло відображення у його творчості, та шляхи для їх імплементації безпосередньо до вищої освіти України. Автором на засадах вивчення спеціалізованої літератури та узагальнення практичного досвіду країн проаналізовано необхідність розвитку викладацької мобільності збільшення відкритості системи вищої освіти, збільшення мобільності студентів, формування світового ринку освітніх послуг, збільшення кількості міжнародних програм і проектів у сфері вищої освіти, створення асоціації випускників, міжнародних літніх шкіл з обміну досвідом, викладання значної частки дисциплін іноземними мовами як складових інтернаціоналізації вищої освіти. Зазначено останні тенденції інтернаціоналізації, що спостерігаються в світі; виокремлено найоптимальніші аспекти інтернаціоналізації вищої освіти, а також елементи культури університету, які необхідно розвивати в умовах інтернаціоналізації. Визначено пріоритетні для вищої освіти України стратегії інтернаціоналізації вищої освіти: узгоджений підхід; стратегія залучення кваліфікованої робочої сили; стратегія отримання доходу; стратегія розширення можливостей. Побіжно автором розглянуто стимулювання мобільності студентів різноманітними державними та регіональними програмами.

Ключові слова: інтернаціоналізація; імплементація освітніх ідей Дж. Толкіна; виховання моральної особистості; вища освіта України; міжнародна мобільність студентів; науково-дослідні програми; творчість Дж. Толкіна.

Постановка проблеми та її актуальність

Услід за тенденцією трансформації освітньої політики країн світу за напрямом забезпечення масовості отримання громадянами вищої освіти (починаючи із 1980-х рр.), сьогодні однією з ключових трансформацій і тенденцій сучасної світової політики стає інтернаціоналізм (поряд із побудовою навчання на дослідницькій основі, інтегрованістю дисциплін, студентоцентризмом), що фактично є реакцією на прискорення та оптимізацію процесів глобалізації в економіці та політиці в контексті побудови нового шаблю якісної освіти.

У контексті філософської гіпотези про віхи часу, інтернаціоналізація в освіті, зокрема у вищій освіті, сьогодні є акумульованою та модернізованою надбудовою міжнародної студентської та професорської мобільності, що існувала в класичних університетах Європи (завдяки повсюдному використанню латинської мови освітянами). Звичайно, що сьогодні основою для міжнародної активності у контексті вищої освіти служать дослідження (завдяки сформованості міжкультурної компетенції та іншомовних комунікативних компетенцій освітян), і за останнє десятиріччя заклади вищої освіти України демонструють активне сприяння інтернаціоналізації в контексті побудов міжнародних робочих відносин із закладами освіти в інших країнах. У цьому контексті ми вважаємо актуальним розгляд концепцій щодо форм і принципів побудови процесу інтернаціоналізації освіти із метою імплементації до вищої освіти, оскільки питання формування інтелектуальної еліти стає важливим фактором міжнародної конкурентоспроможності як окремого фахівця, так і країни загалом. Відповідно до вимог глобалізації ринку освітніх послуг, розвиток суспільства знань націленого на досягнення економічного зростання, розширення ринку праці, актуалізує проблему підвищення ефективного функціонування освітньої сфери, потребує координації зусиль, інтернаціоналізації освітніх і наукових зв'язків. За цих умов перед вищою освітою України як сучасної світової держави стоїть завдання підготовки до діяльності в умовах інтегрованих ринків праці, для формування потужного інтелектуального потенціалу країни, що можливо за вивчення, дослідження та імплементації передових освітніх ідей щодо стратегій інтернаціоналізації освіти, і зокрема вищої освіти України як зарубіжних, так і вітчизняних освітян.

В останні роки спостерігається підвищення інтересу до проблеми інтернаціоналізації вищої освіти, у тому числі з'являється багато політичних концепцій з моніторингу і нагляду за тенденціями в інтернаціоналізації, і зокрема як ключового аспекту – вищої освіти. Фактично, за останні 20 років відбулося зростання значимості вищої освіти і міжкультурної компетенції особистості. Інтернаціоналізація значима і на національному рівні, оскільки дає змогу вдосконалювати економічну ефективність, сталість розвитку країни і вирішувати соціальні завдання. Підвищення ефективності систем вищої освіти в дослідженнях (у розвитку наукової складовій). Академічні обміни сприяють більш швидкій циркуляції і дисемінації дослідницьких результатів, досягнутих навіть у найвіддаленішому куточку світу, і тим самим забезпечують імпульс для проведення досліджень і пошуку інновацій, які неможливо досягти в умовах ізоляції. Крім того сьогодні інтернаціоналізація дозволяє лімітувати витрати на дослідження, через можливість розподілу витрат при спільних дослідженнях та експертизах результатів, а також слугує внеском у мультикультуралізм і розвиток міжкультурного визнання. Але сьогодні інтернаціоналізація – це не лише залучення до студентських програм обміну мобільних студентів і викладачів чи наявність іноземних студентів у кампусах або збільшення міжнародної складової в навчальних програмах закладів вищої освіти, але широке студентське співтовариство, що сприяє міжкультурному визнанні досягнень кожного.

У проекті «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки» наголошується на тому, що інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних технологій, модернізації змісту освіти і її організації відповідно до світових тенденцій і вимог ринку праці. У цьому контексті, на нашу думку, на особливу увагу заслуговують освітні ідеї виховання моральної особистості у творчості Дж. Толкіна як одного із найвідоміших та найуспішніших освітян ХХ століття, якому було властиве вміння відчувати тенденції майбутнього, особливо на соціальній та освітній нивах, і який у своїй викладацькій та менторській діяльності використовував певні методи та форми побудови інтернаціоналізації вищої освіти та навіть за сучасними міжнародними якісними показниками інтернаціоналізації продемонстрував високий рівень професійної компетентності, мобільності, підтримки міжнародних проектів, створення

багатосторонніх угод між закладами Великобританії та інших країн, залишившись видатним освітянином і почесним професором в історії вищої освіти Великобританії. Тож ми вважаємо, що саме імплементація освітніх ідей виховання моральної особистості у творчості Дж. Толкіна набуває надзвичайної актуальності у контексті інтернаціоналізації вищої освіти України через їх значний потенціал.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі

Вища освіта завжди була інтернаціональним інститутом, але саме друга половина ХХ ст. ознаменована розквітом інтернаціоналізації вищої школи. Сучасні проблеми формування загальноєвропейського та світового освітнього простору стали предметом наукових досліджень як вітчизняних (Л. Гурч [4], Н. Мешко [8], І. М'язова [9], Н. Рибка [10], В. Филлипов [11] та ін.), так і зарубіжних науковців (Ф. Альтбах [1], Л. Вербицька [2], Б. Вульфсон [3], Б. Денмен [5], А. Джуриинский [6], Дж. Найт [1; 12], К. Тремблей [15]).

Ф. Альтбах (професор, директор Центру міжнародної вищої освіти Бостонського коледжа (США) та Дж. Найт (ад'юнкт-професор Інституту проблем вищої освіти університету Торонто (Канада) опікувалися вивченням інтернаціоналізації вищої освіти, саме їм належить класичне поняття інтернаціоналізації на інституціональному рівні: «процес упровадження міжнародного виміру в такі функції навчального закладу як викладання, дослідження і надання послуг» [1], у цьому контексті інтернаціоналізація є адекватною реакцією на зміни демографічних і мовних параметрів сучасних держав, в контексті їх національного становлення. Дж. Найт виділяє наступні «опорні складові» внутрішньої та зовнішньої інтернаціоналізації. Розвиток внутрішньої інтернаціоналізації здійснюється в рамках заходів, що впроваджується у: навчальні плани та освітні програми – реалізацію освітніх програм спільно з європейськими ВНЗ; викладання іноземних мов, країнознавства; процес викладання/отримання знань, залучення до цих процесів іноземних студентів і викладачів, використання зарубіжних теоретичних матеріалів, кейсів, рольових ігор; позанавчальну діяльність: студентські клуби та асоціації, позанавчальні заходи, що мають міжнародний характер; зв'язок з місцевими культурними або етнічними групами: залучення їх представників до різних заходів у рамках освітнього процесу; наукову діяльність: проведення спільних дослідницьких проектів, семінарів, публікація спільних наукових праць. Зовнішня інтернаціоналізація охоплює наступні заходи: пересування людей: вихідна академічна мобільність студентів, викладачів і працівників ВНЗ; мобільність програм: франчайзинг, спільні програми, програми подвійних дипломів; мобільність провайдерів освітніх послуг; міжнародні проекти [12].

Л. Гурч метою Болонської декларації вбачає побудову європейського простору вищої освіти, що сприяючи мобільності й варіативності можливостей працевлаштування громадян, зростанню міжнародної конкурентоспроможності європейської вищої освіти, підготовці висококваліфікованих випускників, фактично, і є підґрунтям для інтернаціоналізації [4]. Л. Вербицька розглядає інтернаціоналізацію вищої освіти як міжнародну солідарність, досконало виражену в об'єднанні педагогічних зусиль викладачів і студентів різних країн на основі прийняття спільних ідеалів і взаємної поваги [2], що на нашу думку, передбачає визнання культурного плюралізму, інтенсифікації діалогу культур, формування полікультурної компетентності, толерантного ставлення до інших країн і народів та формування моральної особистості задля досягнення успіху та нових звершень у всіх галузях науки.

Б. Вульфсон, аналізуючи світові тенденції освіти, зазначає, що освітній процес прагне до природної багатоманітності, реалізуючи множинність на різних рівнях і у різних формах – у межах роботи з кожним, у контексті співіснування різних моделей і відповідно технологій, а також відмінних між собою національних систем освіти. Розвиток інтеграційних процесів, інтернаціоналізація суспільного життя, що охоплюють економіку, соціальні відносини, науку, культуру, освіту, є характерними рисами сучасного світу і педагогічної освіти зокрема. У дослідженнях вченого обґрунтовано зберігання багатовікових традиції різних культурно-історичних типів суспільства, різних цивілізацій, що впливають на характер педагогічної освіти. Тому цілком природно, що найбільш інтенсивна інтеграція педагогічної освіти відбувається у рамках геополітичних регіонів, які об'єднують країни з відносно подібними умовами історичного розвитку та подібною соціально-політичною структурою (перше місце за масштабами і глибиною інтеграції займають США і Західна Європа) [3, 84–86].

Б. Денмен вважав, що успіх інноваційної діяльності дедалі більше пов'язаний із глобальними потоками знань, тобто світові ресурси, програми, інститути і організації мобілізуються навколо ідеї інтернаціоналізації вищої освіти, яка, у свою чергу, сприяє інтенсифікації інноваційних процесів [5]. Цікаво, що вітчизняні дослідники цілком погоджуються із наведеним визначенням і пропонують ряд методологічних і технологічних рекомендацій та підходів щодо реалізації в системі вищої освіти України [8].

І. М'язова та Н. Рибка розглядають інтернаціоналізацію освіти як вимогу сучасного єдиного освітнього простору, вбачаючи умовою успішності сформовану компетенцію міжнародної комунікації, що є багатоаспектним і довготривалим процесом [9; 10].

Поряд із зазначеними вище підходами до визначення поняття «інтернаціоналізація освіти» (з точки зору програм і заходів: навчальні плани і програми, обмін студентами та викладачами тощо; у процесі інтеграції міжнародного компонента в основні організаційні структури університету; розвиток нових компетенцій і навичок у студентів та викладачів з акцентом на людський, а не організаційний фактор; розвиток у навчальному закладі специфічної культури, яка акумулює міжнародні цінності з акцентом на процесуальну сторону), А. Джуринський визначає інтернаціоналізацію освіти як складову процесів глобалізації сучасного світового розвитку [6].

У ході аналізу наукових досліджень із цієї проблеми та дотичних до неї, ми дійшли висновку, що значну частку досліджень цього напрямку становлять інформаційно-аналітичні доповіді міжнародних економічних та фінансових організацій.

Метою статті є виявлення основних концепцій імплементації освітніх ідей виховання моральної особистості у творчості Дж. Толкіна у контексті інтернаціоналізації вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу

У міру зростання взаємопов'язаності національних економік і збільшення участі країн у міжнародній освітній діяльності, вищу освіту дедалі частіше розглядають як можливість розширення горизонтів студентів і кращого розуміння ними світових мов, культури та способів ведення бізнесу. Однією із можливостей для студентів розширити свої знання і, таким чином, поліпшити власні перспективи на світовому ринку праці, є навчання у вищих навчальних закладах іноземних держав. Інтернаціоналізація стає важливою стратегією розвитку вищої освіти в різних державах. В історії інтернаціоналізації університетів виділяють чотири основних етапи:

– період розвитку перших європейських університетів з епохи Середньовіччя і Відродження до XVIII ст. (зростання мобільності студентів і викладачів завдяки повсюдному використанню у навчальному процесі латинської мови; вільний доступ до навчання в університетах; відсутність політичних бар'єрів для мобільності);

– між XVIII ст. і Другою світовою війною (тенденція експортування принципів побудови своїх освітніх систем розвинутими країнами у менш розвинуті, особливо між метрополіями та їх колоніями; наростання міжнародного обміну науковими знаннями; низька інтенсивність процесів інтернаціоналізації через регіональні процеси формування систем національних держав у Європі у XVI ст. та в Латинській Америці у XIX ст. і домінування авторитарних режимів);

– 1945–1991 рр. (активізування процесу інтернаціоналізації освіти як у розвинутих, так і в країнах Третього світу; тенденція збільшення міжнародної мобільності студентів з колишніх колоній, що орієнтувалися на отримання освіти у провідних університетах Заходу; політична обстановка епохи Холодної війни наклала суттєвий відбиток на спрямованість двох міжнародних потоків студентів, що не перетиналися; у СРСР та країнах РЕВ навчалася молодь із країн, що розвивалися, соціалістичної орієнтації, а в державах Заходу – з країн Третього світу з капіталістичною орієнтацією; закінчення цього етапу інтернаціоналізації співпало з розпадом СРСР і всього соціалістичного табору);

– новітній (за останні два десятиліття кількість студентів, які навчаються за межами країни громадянства, значно зросла до 4,5 млн у 2012 р.; популяризація загальнолюдських мультикультурних цінностей; висока частка курсів, що викладаються іноземними мовами відповідно до загальних курсів; значна кількість міжнародних публікацій і виступів на міжнародних конференціях; наявність багатосторонніх угод; наявність високого рівня мовних компетенцій значної кількості студентів і викладачів; створення робочих груп по розробці та реалізації міжнародних проектів) [12].

У стратегічному документі «Вища освіта до 2030 року» виокремлено чотири стратегії інтернаціоналізації вищої освіти, що характеризують політику країн ОЕСР (організація економічного співробітництва та розвитку) у цій сфері: узгоджений підхід (Mutual understanding approach); стратегія залучення кваліфікованої робочої сили (Skilled migration approach); стратегія отримання прибутку (Revenue-generating approach); стратегія розширення можливостей (Capacity building approach).

Перша стратегія базується на довгострокових політичних, культурних та академічних цілях сталого розвитку країни на засадах міжнародної співпраці, що реалізується через підтримку академічної мобільності, створення інституціональних партнерства у галузі вищої освіти (характерна для Японії, Південної Кореї, Мексики та Іспанії). Наступна стратегія – стратегія отримання прибутку, базується повністю на платній основі (характерна для Австралії, Великої Британії, США та Нової Зеландії). Стратегія розширення можливостей полягає у заохоченні та підтримці набуття освіти своїми громадянами за кордоном чи у ВНЗ, що є філіями закордонних (характерна для Китаю, Гонконгу, Малайзії, Сінгапуру, Таїланду, Мексики, Польщі та Чехії). Стратегію кваліфікаційно-міграційного підходу, спрямованого на залучення висококваліфікованих фахівців і талановитих студентів, аспірантів, науковців до роботи у своїх країнах, сьогодні широко використовують фактично всі країни, залучені до процесу інтернаціоналізації вищої освіти (характерна для Німеччини, Австрії, Франції, Канади, Швеції та Нідерландів).

Найвідоміша форма інтернаціоналізації вищої освіти – це мобільність студентів та аспірантів, збільшення числа студентів, які навчаються за кордоном. Слід зауважити, що мобільність студентів стимулюється різноманітними державними та регіональними програмами (європейська програма ERASMUS (1997 р.) з метою сприяти створенню спільного ринку в Європі та її похідні програми мобільності, зокрема COMETT, LINGUA, LEONARDO, COMENIUS, що мають на меті на створення європейської моделі вищої освіти; світові програми SOCRATES і TEMPUS). Зазначимо, що основою всіх освітніх програм європейського Союзу є сприяння вивченню іноземних мов. Саме завдяки вивченню іноземних мов, створенню штучних мов як у своїй творчості, так і в процесі викладання дисциплін Дж. Толкін закладав основи полімовної компетенції до міжкультурного спілкування.

Оскільки ключовим поняттям цього дослідження є поняття «інтернаціоналізація вищої освіти», необхідно пояснити його авторську інтерпретацію, яка спирається на визначення, надане Дж. Найт: «інтернаціоналізація – це процес інтеграції міжнародних, міжкультурних і глобальних елементів в освітні (педагогічні), наукові й адміністративні функції окремо взятої організації» [14]. Вона охоплює системи, які прагнуть досягнення конкретних цілей та завдань і підвищення якості вищої освіти та науки, і не повинна перетворюватися на самоціль ані на рівні окремо взятого вищого навчального закладу, ані на рівні системи вищої освіти в цілому. Екстраполюючи цей вислів на наше дослідження, можна запропонувати концептуальну версію визначення терміну «інтернаціоналізація вищої освіти»: це процес інтеграції міжнародних, міжкультурних і глобалізаційних вимірів різних галузей суспільства, що акумулюється на освітньому і нерозривно пов'язаний із функціями ВНЗ, зокрема побудовою навчання на дослідницькій основі, іншомовній освіті, співробітництві між університетами та міждержавному співробітництві (уособленням якого сьогодні є Болонський процес).

Дж. Толкін ще у 1911 р., навчаючись у бірмінгемській школі короля Едуарда разом із трьома своїми друзями (Р. Джилсоном, Дж. Сміттом та К. Уайзменом), створив таємний клуб ЧКБС (аббревіатура «Чайний Клуб і Барровіанська Спільнота»), що стало втіленням його ідеї важливості мультикультурного (міжкультурного) об'єднання задля поєднання різних культурних, освітніх, національних надбань і різних точок зору відповідно до різних ментальностей кожного із учасників, взаємної підтримки, натхнення та здорового критикування чи погодження з певними думками, ідеями, творчістю, що фактично стала прототипом створеної ним, коли він уже розпочав свою викладацьку діяльність, спільноти «Інклинги» (до складу якої входило чимало успішних особистостей у літературному та освітньому полі діяльності, серед яких Ч. Вільямс, О. Барфільд, Г. Дайсон, Н. Когхилл, А. Фокс, К. Харди, Г. Метью, Ч. Реннтата ін.). У своїх листах він наголошував, що вважає саме такі спільноти здатними стати в контексті виховання особистості (виховання моральної особистості) джерелом натхнення кожного з метою його діяння для спільного світового блага, а в контексті науки – рушійною силою досліджень у всіх галузях людського знання [13].

Тож хоча сьогодні деякі науковці припускаються думки щодо негативізму стосовно популяризації мультикультурних цінностей, Дж. Толкін дотримувався позиції, що інтернаціоналізація сприяє

глибшому розумінні власної культури, міжкультурних особливостей та розквіту пошукової діяльності науковців щодо національних культурних і наукових надбань. Зокрема, цю думку втілено і в його творчості: «роль, що її гобіти відіграли в непересічних подіях, які призвели до входження Ширу до складу Возз'єднаного Королівства, розбудило в них посиленний інтерес до власної історії; тож було зібрано та записано багато переказів, які до того передавалися з уст в уста. Дедалі більше родин цікавилось також і подіями в Королівстві загалом, а багато хто почав вивчати стародавні перекази та легенди» («Володар перстнів», I кн. «Братство перстня») [14, 310].

Що ж до безпосередньої побудови міжнародного процесу дослідження певної проблематики, Дж. Толкін вважав найважливішим розуміння концепції «той, хто ламає річ, намагаючись зрозуміти, що це таке, зійшов з шляху мудрості» [14, 310]. Саме тут висвітлено позицію автора стосовно того, що потрібно нарощувати потенціал, акумулювати знання задля спільного успіху в комплексному вирішенні певної проблеми, а не намагатися розрізнено вирішувати лише її аспекти. Саме тому він відстоював позицію важливості викладання значної частки від усіх курсів іноземними мовами (бажано декількома); збільшення кількості іноземних мов для вивчення студентами та викладачами; створення асоціацій випускників (міжнародної); міжнародних публікацій і виступів на конференціях, із відкритими лекціями, створення літніх шкіл з обміну досвідом; створення стратегій розвитку, зокрема інтернаціоналізації на різних адміністративних щаблях; організаційної та інформаційної підтримки студентів і викладачів; наявність бюджету для наукових проектів, грантів. І він на власному прикладі демонстрував активність у всіх проявах, важливих для інтернаціоналізації освіти, напевно, саме тому сьогодні він відомий як один із найкультовіших, прогресивних та успішних особистостей ХХ ст., а саме як освітянин та письменник.

Дж. Толкін вважав, що саме внутрішня мотивація є рушієм для досягнення успіху, особистісної та професійної реалізації, а отже, в контексті інтернаціоналізації внутрішня мотивація до міжнародного та міжкультурного співробітництва має бути у всіх, хто має стосунок до вищої освіти. Саме тому важливим аспектом у вихованні моральної особистості згідно з його концепції морального виховання особистості є усвідомлення особистістю відповідей на запитання «у чому сенс життя?» та «у чому сенс кожного проекту життя людини, творчості та побудови стосунків?». Сам освітянин вважав, що це питання є людським, моральним питанням, на думку професора, його доцільно сприйняти в ключі: «як мені спробувати використовувати термін життя, мені відміряний?» чи: «яким змістом/задумом може служити моє життя для світової спільноти?» [7].

Дж. Толкін писав у своєму листі, що «цілі» насправді мають сенс тільки тоді, коли йдеться про усвідомлення цілей або наміри представників роду людського, або про використання речей, задуманих ними і зроблених. Лише Розум може ставити цілі, певним чином і якоюсь мірою порівнювані з людськими цілями. У «моралі», на думку Дж. Толкіна, дві сторони, виходячи з того факту, що всі ми – індивідууми, але не живемо і не можемо жити в ізоляції і тісно пов'язані з усім іншим, і дедалі наближаємося до абсолютного зв'язку з нашим власним родом людським. Отже, мораль повинна служити провідником до наших людських цілей, керівництвом для життя: способами, за допомогою яких наші індивідуальні таланти можуть розвиватися, так, щоб ними не зловживати і не витратити їх даремно; і не завдаючи шкоди нашим ближнім, і не заважаючи їх розвитку. Відтак, можна сказати, що основна мета життя для кожного з нас – це множити в міру наших здібностей наше знання всіма доступними нам засобами і через нього бути достойними шани і вдячності майбутніх поколінь. Ми вважаємо, що саме ці ключові освітні ідеї Дж. Толкіна в рамках його концепції виховання моральної особистості, що відображено у його творчості, є надзвичайно актуальними у контексті інтернаціоналізації вищої освіти України і мають значний оптимізуючий потенціал для імплементації.

Висновки

Сьогодні для розвитку вищої освіти України та досягнення високого якісного рівня як базового показника інтернаціоналізації найвагомішим внеском є досконала іншомовна підготовка до міжнародної комунікації (сформованість первинної та вторинної мовної особистості, що зазвичай відбувається із вихованням моральної особистості згідно з концепцією виховання моральної особистості Дж. Толкіна) студентів та викладачів, яка має стати стимулом до особистісного та професійного зростання та вдосконалення.

Аналіз освітньої діяльності Ради Європи та Європейської комісії, дослідження зарубіжних науковців дають підстави стверджувати про велику значущість іноземних мов для життя й діяльності сучасної людини.

Перспективами подальших наукових розвідок ми вбачаємо порівняльний аналіз особливостей та механізмів академічної мобільності у різних країнах світу.



Список використаних джерел

1. Альтбах Ф. Г. Интернационализация высшего образования: движущие силы и реальность // Экономика образования. – М., 2008. – № 4. – С. 100–106.
2. Вербицкая Л. А. Глобализация и интернационализация в образовании и важность изучения иностранных языков // Мир русского слова. – Санкт-Петербург, 2001. – № 2. – С. 10–18.
3. Вульфсон Б. Л. Высшее образование на Западе на пороге XXI века: успехи и нерешенные проблемы // Педагогика. – 1999. – № 2. – С. 84–95.
4. Гурч Л. Мобільність студентів і професорсько-викладацького складу як фактор підвищення конкурентноспроможності вищої освіти у європейському просторі // Персонал. – 2005. – № 7. – С. 80–85.
5. Денмен Брайан Д. Поява трансрегіональних схем (структур) обміну в галузі освіти в регіонах Європи, Північної Америки і Тихоокеанської Азії // Вища школа. – 2002. – № 2–3. – С. 103–115.
6. Джуринский А. Интернационализация высшего образования в современном мире // Педагогика. – 2004. – № 3. – С. 83–95.
7. Лабунець Ю. О. Концепція виховання моральної особистості у творчості Дж. Р. Р. Толкіна у контексті її імплементації у сучасний освітній простір // Науковий журнал «Молодий вчений». – 2015 р. – № 9 (24) вересень. – Ч. 1. – С. 163–166.
8. Мешко Н.П. Університет у національній інноваційній системі: монографія. – Д. : Вид-во Дніпропетр. Нац. ун-ту, 2012. – С. 436
9. М'язова І. Ю. Міжкультурна комунікація: зміст, сутність та особливості прояву (соціально-філософський аналіз): Автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії». – К., 2008. – 15 с.
10. Рибка Н. М. Єдиний освітній простір як інтегративна система: соціально-філософський аспект: Автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії». – Одеса, 2005. – 21 с.
11. Филлипов В. Четыре ступени интернационализации: управление процессами интернационализации высшего образования на глобальном, региональном, национальном и институциональном уровне // Высшее образование сегодня. – М, 2010. – № 6. – С. 4–8.
12. Knight J. Internationalization: A Decade of Changes and Challenges // International Higher Education. – 2008. – № 50. – P. 6–7. American Assotiation for Public Opinion Research. – URL: http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/0/5/9/9/4/pages59945-17.php.
13. Report to the London conference of ministers on a European Register of Quality Assurance Agencies. – URL: <http://www.enga.eu>.
14. The Letters of J. R. R. Tolkien / Edited by Humphrey Carpenter. — London: Harper Collins, 1995. — 502 p.
15. Tremblay K. Student Mobility Between and Towards OECD Countries: A Comparative Analysis Trends in International Migration. Paris: OECD, 2001. – P. 93–117.

Yuliia Labunets

IMPLEMENTATION OF J. R. R. TOLKIEN'S EDUCATIONAL IDEAS OF MORAL PERSONALITY'S UPBRINGING ELUCIDATED IN HIS WORKS IN THE CONTEXT OF HIGHER EDUCATION INTERNATIONALIZATION IN UKRAINE

In this article the definition of «higher education internationalization» is specified; the content of the J. R. R. Tolkien's leading educational ideas is highlighted regarding the higher education internationalization and the steps that he has implemented throughout his academic path in the context of his personality's moral

education concept, which is reflected in his works and ways for their implementation directly to higher education in Ukraine. The author based on the study of specialized literature and the practical experiences of the countries, has analyzed the necessity of academic mobility development, the increased openness of the higher education system, increasing students mobility, the formation of the educational services world market, increasing of the international programs and projects number in the higher education field, creation of Graduates and Postgraduates Association, international summer schools, exchange of experience, teaching a significant part of the disciplines in foreign languages as factors in the higher education internationalization. This article is describing recent internationalization trends that occur in the world; dedicated optimum aspects of higher education internationalization, as well as elements of the University culture that have to be developed in the internationalization context. Author defines the priorities and the higher education internationalization strategies for higher education in Ukraine: a coordinated approach, the strategy of attracting a skilled workforce; the strategy for income generation; strategy for empowerment. The author partly considers the promotion of mobility of students in various state and regional programs.

Key words: internationalization; implementation of J. R. R. Tolkien's educational ideas; moral personality's upbringing and education; higher education; international students' mobility; research programs; J. R. R. Tolkien's works.

УДК 378.015:316

ЛАПТЄВА Марія Вікторівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри теорії і методики професійної освіти,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ, БІЛОРУСІЇ ТА РОСІЇ

У статті досліджено процеси інтернаціоналізації та глобалізації сучасної системи вищої освіти. З'ясовано основні фактори при виборі країни навчання. Проаналізовано світові тенденції академічної мобільності. Визначено місце України у світовому рейтингу за вибором країни навчання. Проведено дослідження щодо аналізу питань підготовки іноземних студентів в Україні. Виявлено головні напрями такої підготовки. Вивчено проблеми підготовки іноземних студентів вищих навчальних закладів. Проаналізовано тематику досліджень та проблеми підготовки іноземних громадян у вищих навчальних закладах ближнього зарубіжжя. Виокремлено характерні для сучасної системи підготовки іноземних громадян недоліки. Зроблено висновки про необхідність подальших досліджень.

Ключові слова: інтернаціоналізація, академічна мобільність, підготовка іноземних студентів, напрями підготовки, інформатична підготовка.

Постановка проблеми та її актуальність

Сучасні тенденції, що проявляються в розширені міжнародного характеру освіти, дедалі у більшій кількості країн стають об'єктом політики держави, орієнтованої на рішення конкретних національних політичних, соціальних та економічних проблем: сьогодні більшість вищих навчальних закладів визначають навчання іноземних студентів в якості одного з пріоритетних напрямів освітньої діяльності.

Мета статті – дослідити процеси інтернаціоналізації та глобалізації сучасної системи вищої освіти, визначити основні фактори при виборі країни навчання, проаналізувати світові тенденції академічної мобільності, визначити місце України у світовому рейтингу за вибором країни навчання. Провести аналіз тематики досліджень, щодо вивчення проблем підготовки студентів-іноземців у вищих навчальних закладах України, Білорусії та Росії.